

STRESZCZENIE

W pracy podjęto problematykę funkcjonowania osób narcystycznych w bliskim związku romantycznym. Funkcjonowanie to oceniono ze względu na akomodację w związku, kapitalizację emocji i deprecjację. Akomodacja to osobista chęć jednostki do hamowania tendencji do destruktywnych reakcji i angażowania się w reakcje konstruktywne, w sytuacji, gdy partner angażuje się w potencjalnie destruktywne dla związku zachowania (Rusbult i in., 1991). Kapitalizacja jest procesem informowania drugiej osoby o pozytywnym osobistym doświadczeniu, na skutek czego osoba informująca czerpie dodatkowe korzyści, odczuwając jeszcze więcej pozytywnych emocji, a pierwotna wartość wydarzenia zyskuje jeszcze większe znaczenie (Gable i in., 2006). Deprecjacja jest formą przemocy psychicznej polegającą na nieszanowaniu partnera, przejawianiu agresji, dążeniu do dominacji i przejęcia nad nim kontroli (Kaźmierczak, Plopa, 2016). Projekt badawczy oparto o rozszerzony sprawczy model narcyzmu (*Extended Agency Model of Narcissism*) Campbella i Fostera (2007) oraz inwestycyjny model Rusbult (*Investment Model of Commitment*) (1980, 1983), w którym oddanie, czyli zamiar utrzymania danej relacji, odgrywa kluczową rolę. Celem badania było lepsze zrozumienie znaczenia narcyzmu dla wyjaśnienia funkcjonowania osób w związkach romantycznych. W badaniu uwzględniono dwa typy narcyzmu: wielkościowy i wrażliwy. W związku z tym, iż narcyzm ma związek zarówno z funkcjonowaniem danej osoby w relacjach społecznych, jak i z postrzeganiem partnerów tych relacji, w badaniu uwzględniono zarówno samoopis osoby badanej, dotyczący jej własnego zachowania w relacji, jak i postrzegane zachowanie partnera relacji. W badaniu uczestniczyło 346 osób (55% kobiet, 45% mężczyzn) w wieku 22-40 lat ($M = 27,50$, $SD = 3,66$), pozostających w niesformalizowanym związku heteroseksualnym (przez okres co najmniej roku). Analizy statystyczne zgromadzonych danych wykonano w programie IBM SPSS Statistics 28 oraz makro PROCESS 4.1 (Hayes, 2022). W programie SPSS wykonano analizy podstawowe oraz analizy skupień metodą k-średnich, natomiast w makro PROCESS przetestowano modele moderowanej mediacji. Stwierdzono, iż narcyzm wrażliwy ma większe niż narcyzm wielkościowy znaczenie dla wyjaśnienia funkcjonowania osób w relacjach romantycznych oraz dla wyjaśnienia postrzeganego przez nich funkcjonowania ich partnerów. Narcyzm wrażliwy wywiera efekt bezpośredni i pośredni, mediowany przez oddanie w związku. Wszystkie stwierdzone zależności są zgodne z przewidywaniami. Stwierdzono ponadto, że dodatnia zależność między narcyzmem wrażliwym a postrzeganiem zachowań partnera jako deprecjonujących oraz ujemna zależność między narcyzmem wrażliwym a własnymi zachowaniami akomodacyjnymi, jest moderowana przez płeć i występuje jedynie w grupie mężczyzn. W przypadku narcyzmu wielkościowego stwierdzono jedynie jego bezpośredni istotny statystycznie dodatni związek z własnym zachowaniem deprecjonującym partnera oraz istotny na poziomie tendencji ujemny związek z własną akomodacją. Potwierdzono, wynikające z założeń modelu inwestycyjnego Rusbult przewidywania dotyczące roli oddania w wyjaśnianiu funkcjonowania w związku romantycznym. Wyodrębniono ponadto profile osób zróżnicowane ze względu na nasilenie narcyzmu wielkościowego, wrażliwego i samooceny, a następnie sprawdzono, czy przynależność do wyodrębnionych grup różnicuje funkcjonowanie w związku (własne i postrzegane partnera). Stwierdzone zależności poszerzają wiedzę na temat roli narcyzmu w funkcjonowaniu bliskiej relacji romantycznej, w tym o wiedzę na temat roli oddania oraz znaczenia płci. Przedstawiono interpretację psychologiczną stwierdzonych zależności oraz omówiono ograniczenia, przyszłe kierunki analiz i możliwość wykorzystania w praktyce wyników badania.

Słowa kluczowe: narcyzm wielkościowy, narcyzm wrażliwy, akomodacja, kapitalizacja emocji, deprecjacja, oddanie